ความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Abdullah Karina[1]
Ibrahem Narongraksaket[2]
Chaowarit Ruangpratch[3]

ABSTRACT

This study research is aimed at studying the belief and the practice of doing merit (Tam boon: Thai) of the Muslims in Ayutthaya Province by studying documents concerned relating to the belief and the Faith in Islam and the Islamic principles concerning doing merit. The field research is conducted through sampling group concentrating on educated people, seniors and members of the masjid (mosque) in Ayutthaya Province. They are 400 people in member using questionnaires on the belief and practice of doing merit by Cronbach's alpha coefficient was 0.94. Using computer program SPSS For windows in analyzing data to be submitted in percentage and means.

The result of the research is that to do merit of The Muslim of Ayutthaya tends to be more correct to the Islamic precept than goes against it. That is to say the research which is focused on 3 major categories of doing merit came out with 13 types, 8 of which is corresponding to Islamic precepts. There are 1) to do merit in 'aqiqah,. 2) on circumcision (Khitan) 3) on (Walimah) feast, 4) on going to hajj, 5) feast in Ramadan, 6) moving into a new house . 7) on a vow, 8) on the birthday of the prophet (Mawlid) The belief which does not go along with the Islamic precepts are 1. having feast on the last Wednesday of Safar Month 2. having feast on Arshura' 3. having sent on nisf al-Sha'ban (in the half of Sha'ban Month) 4. having feast in three days, seven days, forty days, and hundred days continuously, dedicating the reward to the deceased, The researcher does not find having feast on bees making hive in the house of Muslim Ayutthaya. This shows that some of their beliefs lie on Islamic precepts but some don't. This deviation might come from other factors mixing up with some ancient Persian. While others might come from Malay- ethnic of Northern Malaysia by coming of this group the Islamic culture is blended up with the local culture that originated various alien practices that are not Islamic.
Any how, Ayutthaya Muslims have a firm belief that what was been practiced will bring them closer to Allah and His blissfulness by providing meals or doing merit as it is called. The result of this research is also found that some Muslims of Ayutthaya would like to do merit though having little sustenance. This indicates that Muslim of Ayutthaya prefer to be poor in the present world, but rich in the Hereafter, he Immortal world.

---

[1] *Ph.D. (al-Qur'an and al-Sunnah)อาจารย์ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*

[2] *Ph.D. (Education),ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี , อาจารย์ที่ปรึกษา*

[3] *นักศึกษาปริญญาโท สาขาวิชาอิสลามศึกษา วิทยาลัยอิสลามศึกษา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี*

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อและความศรัทธาในอิสลาม และหลักการของอิสลามที่เกี่ยวกับการทำบุญ ส่วนในการวิจัยเชิงสำรวจกลุ่มตัวอย่างคือ ผู้รู้ ผู้อาวุโส และประชาชนที่มีสภาพเป็นสัปปุรุษประจำมัสยิดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจำนวน 400 คน เก็บข้อมูลด้วยกับแบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีในการทำบุญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาครอนบาคเท่ากับ 0.94 วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรม SPSS For window นำเสนอผลการวิเคราะห์ในรูปตารางโดยการหาค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean)

ผลการวิจัยสรุปได้ คือ การทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีความเชื่อที่ถูกต้องมากกว่าความเชื่อที่ขัดแย้งกับหลักการอิสลาม กล่าวคือ จากการศึกษาวิจัยการทำบุญ 3 ประเภท 13 ชนิด การทำบุญ มีการทำบุญถึง 8 ชนิดที่มีความเชื่อและการปฏิบัติในการทำบุญที่ถูกต้องตามหลักการ ได้แก่ 1) การทำบุญเนื่องจากการโกนผมไฟ 2) การทำบุญเนื่องจากการเข้าสุหนัด 3) การทำบุญเนื่องจากการแต่งงาน 4) การทำบุญเนื่องจากการไปทำฮัจญ์ 5) การทำบุญในเดือนรอมฎอน 6) การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ 7) การทำบุญเนื่องจากการบนบาน 8) การทำบุญเนื่องในวันคล้ายวันประสูติของท่านศาสดา (เมาลิด) ส่วนความเชื่อที่ไม่ถูกต้องตามหลักการของอิสลาม ได้แก่ 1) การทำบุญเนื่องในวันพุธสุดท้ายของเดือนเศาะฟัร 2) การทำบุญเนื่องในวันอาชูรออ์ 3) การทำบุญเนื่องในคืนนิศฟูชะอฺบาน 4) การทำบุญ 3 วัน 7 วัน 40 วัน และ 100 วัน ให้กับผู้เสียชีวิตไปแล้ว และการทำบุญที่ผู้วิจัยศึกษาแต่พบว่าชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่ได้ปฏิบัติกัน ได้แก่ การทำบุญเนื่องจากการมีผึ้งมาทำรังอาศัยอยู่ในบ้าน ปรากฏการณ์ในลักษณะดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า ความเชื่อและการปฏิบัติของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นบางอย่างตั้งอยู่บนหลักการของศาสนา และบางอย่างผิดเพี้ยนไปจากหลักการ ซึ่งการผิดเพี้ยนในลักษณะดังกล่าวอาจได้รับอิทธิพลจากศาสนาอื่น อันเนื่องมาจากการเข้ามาของมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยส่วนหนึ่งอพยพมาจากเปอร์เซีย และอีกส่วนหนึ่งจากกลุ่มเชื้อสายมลายูทางตอนใต้ของประเทศไทย ซึ่งการเข้ามาดังกล่าวทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมอิสลามกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมที่มีอยู่ (นิรันดร์ ขันธวิธิ, 2543 : 3) จึงทำให้เกิดประเพณีต่าง ๆ มากมาย และไม่สามารถแยกแยะได้ว่าสิ่งใดเป็นหลักการศาสนาที่ถูกต้อง จึงทำให้การปฏิบัติบางส่วนนั้นไม่อยู่ในหลักการของศาสนาดังที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม มุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีความเชื่อและความศรัทธาในการที่จะทำให้ตนเองนั้นได้รับความใกล้ชิดและความโปรดปรานจากอัลลอฮฺ ﷻ โดยการบริจาคที่เป็นอาหารหรือที่เรียกตามประสาชาวบ้านก็คือการทำบุญ ผลการวิจัยยังพบอีกว่า มุสลิมบางคนมีความประสงค์ที่จำทำบุญแม้ว่าตนเองนั้นจะมีปัจจัยยังชีพอยู่ไม่มากก็ตาม สิ่งนี้ย่อมแสดงให้เห็นว่า ชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาประสงค์ที่จะเป็นผู้ที่มีฐานะยากจนในโลกดุนยาแห่งนี้ และเป็นผู้ที่มีความร่ำรวยในผลตอบแทนอันโลกหน้า ซึ่งเป็นโลกที่ยั่งยืนชั่วนิรันดร์

บทนำ

โดยธรรมชาติมนุษย์มักมีพฤติกรรมตามแนวความคิดและความเชื่อในสิ่งที่ตนยึดถือ หรือศรัทธา สังเกตได้จากผู้เลื่อมใสศรัทธาในแนวความคิด ลัทธิความเชื่อ หรือศาสนาใดย่อมมีพฤติกรรมอยู่ในกรอบแนวความคิด ลัทธิความเชื่อหรือกรอบคำสอนของศาสนานั้น ๆ

พวงทอง ป้องภัย (2540 : 3) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างความเชื่อกับพฤติกรรมของมนุษย์ว่า

> *"ความเชื่อเป็นพฤติกรรมภายในที่เป็นนามธรรมซึ่งบุคคลภายนอกไม่สามารถจะมองเห็นได้ เป็นคุณสมบัติที่มีความสำคัญต่อคน เพราะมันทำให้คนเหนือกว่าสัตว์ พฤติกรรมภายในของคนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออกมา มนุษย์จะแสดงพฤติกรรมภายในและพฤติกรรมภายนอกตั้งแต่เกิดจนตาย"*

จากคำกล่าวข้างต้นสอดคล้องกับทัศนะของโรคีช (Roceach : 1970 อ้างในประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2520 : 2) ว่า "ความเชื่อเป็นสิ่งที่ก่อให้บุคคลกระทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ถ้าได้รับการกระตุ้นอย่างเหมาะสม" เมื่อมนุษย์ส่วนมากมีความเชื่อถือศรัทธาในสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ก็จะแสดงพฤติกรรมและปฏิบัติในสิ่งที่สอดคล้องกับสิ่งที่ตนเชื่อถือและศรัทธา อันเป็นสิ่งบ่งบอกถึงการยอมรับต่อสิ่งนั้นๆ จนเป็นผลให้เกิดการแสดงพฤติกรรมออกมา

ความศรัทธาในศาสนา เป็นความเชื่อหลักที่มุสลิมทุกคนมี แต่เนื่องจากในระยะแรกยังไม่มีผู้นำคำอธิบายทางศาสนาที่สามารถขจัดแนวความเชื่อเดิมได้ จึงทำให้ความเชื่อเกี่ยวกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผีสางนางไม้ ฤกษ์ยาม (พิทยา บุษรารัตน์ และสมปอง ยอดมณี, 2544 : 95) ความเชื่อในเรื่องวิญญาณท้องถิ่น[1] การปฏิบัติทางมายาศาสตร์[2] ยังปรากฏให้เห็นได้ในประเพณี และพฤติกรรมต่างๆ ของสังคม เมื่อกลุ่มชนในสังคมหันมานับถือศาสนาอิสลาม ความเชื่อและการปฏิบัติดั้งเดิมไม่ได้หมดไปเสียทีเดียว แต่ได้มีการผสมผสานกลมกลืนกับศาสนาใหม่ (อิสลาม) และได้มีการปฏิบัติจนถึงปัจจุบัน (สนิทร สมัครการ, 2539 : 65)

---

[1] *ความเชื่อในเรื่องเจ้าที่ที่สิงสถิตอยู่ตามต้นไม้หรือสถานที่ต่าง ๆ*

[2] *วิชาที่ว่าด้วยลัทธิ เวทมนต์ คาถา และวิทยาคม แบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ ไสยขาว หมายถึงวิชาลึกลับใช้เวทมนต์ในทางที่ดี เช่น ทำเครื่องรางของขลังป้องกันภัยอันตราย และไสยดำหมายถึง วิชาลึกลับใช้เวทมนต์ในทางชั่วร้าย เช่น ทำเสน่ห์ยาแฝด ทำให้คู่รักเลิกกัน เป็นต้น*

ความเชื่อนั้นมีการปลูกฝังต่อกันมาหลายชั่วอายุคน หากคนหนึ่งคนใดในสังคมไม่เจริญรอยตามในสิ่งที่สังคมได้ปฏิบัติกันมาผู้นั้นย่อมไม่เป็นที่ต้องการของสังคมดังที่สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2542 : 984) ได้กล่าวว่า

"ความเชื่อเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านประเภทหนึ่ง ซึ่งมักมีอิทธิพลต่อแนวคิด และพฤติกรรมของชาวบ้านกลุ่มนั้นอย่างลึกซึ้ง เพราะการสืบทอดความเชื่อมีการปลูกฝังสืบต่อกันมาหลายชั่วคน ผู้ให้การสืบทอดล้วนแต่ยึดถือปฏิบัติให้ประจักษ์ชัดเป็นต้นแบบอย่างกว้างขวางและมั่นคง และล้วนมีเจตนาที่จะปลูกฝังให้ผู้สืบสันดานเจริญรอยอย่างเคร่งครัด มักเป็นเงื่อนไขในการอยู่รวมกัน ผู้ปฏิบัติตามย่อมเป็นที่ยอมรับของคณาญาติและสังคม ส่วนผู้ฝ่าฝืนย่อมไม่เป็นที่ปรารถนา การปลูกฝังความเชื่อล้วนมีขึ้นนับแต่วินาทีแรกของผู้สืบต่อเริ่มเป็นสมาชิกใหม่ของสังคมนั้น ๆ การบ่มเพาะจึงเป็นการตัดแต่งไม้อ่อนให้ค่อยปรับเปลี่ยนตาม และเพิ่มพูนขึ้นจนกลายเป็นผู้สืบสันดานให้แก่คนรุ่นต่อ ๆ ไป"

จากความเชื่อที่เกิดขึ้นในสังคมทำให้เกิดประเพณีต่าง ๆ ตามความเชื่อเหล่านั้น ซึ่งสังคมที่มีความเชื่อแตกต่างกัน ก็ย่อมมีประเพณีที่แตกต่างกัน

คำว่าประเพณีตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (พ.ศ. 2525 : 501) หมายถึง สิ่งที่นิยมถือประพฤติปฏิบัติสืบๆ กันมาจนเป็นแบบแผน ขนบธรรมเนียม หรือจารีตประเพณี และสมชัย ใจดี และยรรยง ศรีวิริยาภรณ์ (2534 : 6-7) ได้กล่าวว่า ประเพณี คือ ความประพฤติที่คนส่วนใหญ่ปฏิบัติต่อกันมาจนเป็นแบบอย่างเดียวกัน เป็นระเบียบแบบแผนที่จะเห็นว่าถูกต้องหรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ และปฏิบัติสืบต่อกันมา เช่น ประเพณีที่เกี่ยวข้องกับการเกิด หรือหมั้น แต่งงาน ตาย เป็นต้น

ประเพณีเกิดจากสภาพสังคม ธรรมชาติ ทัศนคติ เอกลักษณ์ ค่านิยม และความเชื่อของคนในสังคมต่อสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น อำนาจของดินฟ้าอากาศและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่ทราบสาเหตุต่างๆ ฉะนั้นเมื่อเวลาเกิดภัยพิบัติขึ้น มนุษย์จึงต้องอ้อนวอนร้องขอในสิ่งที่ตนคิดว่าช่วยได้ เมื่อภัยพิบัตินั้นผ่านไป มนุษย์ก็แสดงความรู้คุณต่อสิ่งนั้นๆ ด้วยการประกอบพิธีบูชา หรือการทำบุญเพื่อเป็นสิริมงคล ตามความเชื่อความรู้ของตนที่มีอยู่ เมื่อความประพฤตินั้นคนในสังคมส่วนรวมถือปฏิบัติกันเป็นธรรมเนียมหรือเป็นระเบียบแบบแผน และปฏิบัติต่อกันมา การปฏิบัติดังกล่าวจึงกลายเป็นประเพณีของสังคมนั้น (สมปราชญ์ อัมมะพันธ์, 2536 :18)

จังหวัดพระนครศรีอยุธยาเป็นจังหวัดที่มีประชากรส่วนหนึ่งนับถืออิสลาม การเข้ามาของอิสลามในจังหวัดนี้มาจากหลายกลุ่มหลายเชื้อชาติ ส่วนหนึ่งได้มาจากแนวชีอะฮฺ ซึ่งมาจากมุสลิมชาวเปอร์เซียที่

นำมาเผยแผ่ในดินแดนแห่งนี้ อีกส่วนหนึ่งมาจากแนวสุนนะฮฺ (ซุนนีย์) ที่นำมาถ่ายทอดโดยมุสลิมเชื้อสายอาหรับ ซึ่งถ่ายทอดผ่านทางกลุ่มเชื้อสายมลายูที่อาศัยอยู่ในดินแดนตอนใต้ของประเทศไทย (นิรันดร์ ขันธวิธิ, 2543 : 3)

การเข้ามาของอิสลามในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทำให้เกิดการผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมอิสลามกับวัฒนธรรมท้องถิ่นเดิมที่มีอยู่ (นิรันดร์ ขันธวิธิ, 2543 : 3) จึงทำให้เกิดประเพณีต่างๆ มากมาย เช่น ประเพณีการทำบุญ ซึ่งถือเป็นประเพณีหนึ่งที่ชาวมุสลิมในจังหวัดนี้ปฏิบัติกันเป็นประจำ การปฏิบัติดังกล่าวบางส่วนตั้งอยู่บนพื้นฐานของความถูกต้อง บางส่วนอยู่บนพื้นฐานของความไม่ถูกต้อง บางส่วนเป็นชิริก (การตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ) เช่น การทำบุญโกนผมไฟ เมื่อทารกคลอดมาได้ 7 วัน การทำบุญ 3 วัน 7 วัน 10 วัน เพื่ออุทิศส่วนกุศลให้กับผู้ที่ล่วงลับไปแล้ว การทำบุญเพื่อส่งดวงวิญญาณ หรือที่เรียกว่า พิธีส่งรูฮ์ (روح) จะจัดขึ้นในวันที่ 40 นับจากวันตายโดยมีความเชื่อว่าดวงวิญญาณของผู้ตายยังวนเวียนอยู่ที่บ้าน จึงจัดทำพิธีส่งดวงวิญญาณ การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ โดยมีความเชื่อว่าจะได้รับความสิริมงคลกับบ้านและผู้ที่อยู่อาศัย และการทำบุญเมื่อมีผึ้งเข้ามาทำรังอาศัยอยู่ในบ้านโดยมีความเชื่อว่าจะมีลาภมาประสพ เป็นต้น ซึ่งความเชื่อและการปฏิบัติเหล่านี้บางส่วนรับอิทธิพลมาจากศาสนาพุทธ พราหมณ์และฮินดู

ประเพณีการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ผู้วิจัยประสงค์จะศึกษานี้เป็นประเพณีการทำบุญที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อ โดยผู้วิจัยได้แบ่งประเพณีการทำบุญออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. การทำบุญเพื่อคนที่มีชีวิตอยู่ โดยใช้ช่วงอายุของคนเข้ามาเกี่ยวข้อง เริ่มตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเสียชีวิต

2. การทำบุญเพื่อผู้ที่เสียชีวิตไปแล้ว เช่นการทำบุญ 3 วัน 7 วัน 10 วัน 40 วัน 100 วัน

3. การทำบุญในโอกาสต่าง ๆ เช่น การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ การทำบุญเมื่อมีผึ้งมาอาศัยอยู่ในบ้าน เป็นต้น

ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นล้วนแล้วเป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีความเห็นว่า จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำการศึกษาเรื่องดังกล่าว เพื่อให้รู้ถึงความเชื่อและประเพณีในการทำบุญที่ถูกต้องในอิสลาม และรู้ถึงความเชื่อและประเพณีในการทำบุญที่ปฏิบัติโดยชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กอปรกับเรื่องดังกล่าวยังไม่มีผู้ใดที่ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลอย่างจริงจัง จะเป็นประโยชน์และข้อมูลสำหรับอนุชนรุ่นหลัง และผู้ที่สนใจได้ทำการศึกษาค้นคว้าต่อไป

วัตถุประสงค์

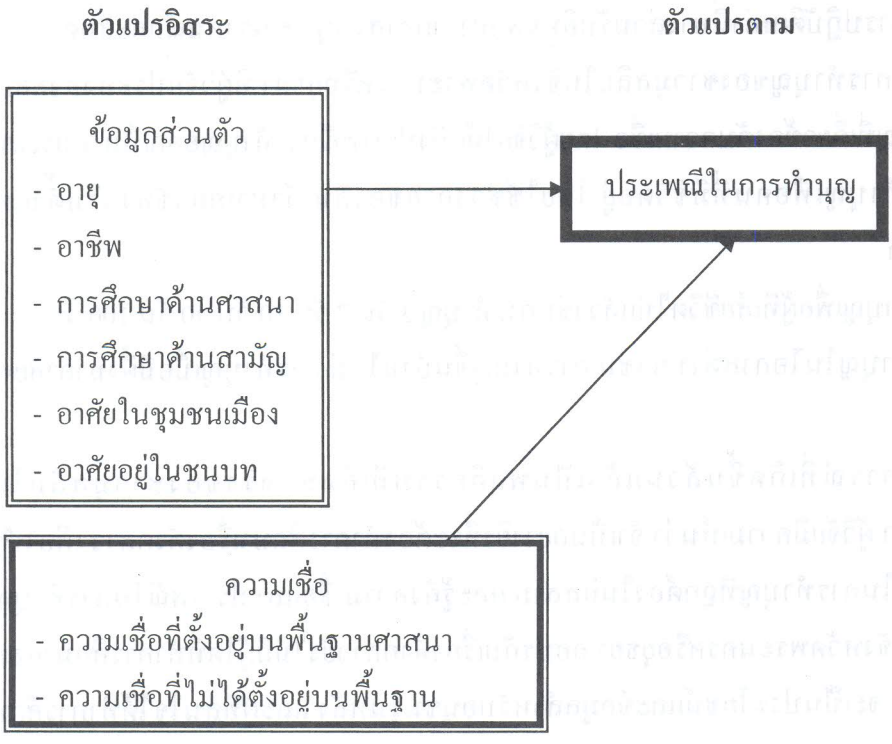
1. ศึกษาความเชื่อและประเพณีในการทำบุญตามหลักการของอิสลาม
2. ศึกษาความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

ความสำคัญและประโยชน์ของการวิจัย

1. ได้ทราบถึงความเชื่อและประเพณีในการทำบุญที่ถูกต้องในอิสลาม
2. ได้ทราบถึงความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา
3. ได้นำเสนอข้อมูลและหลักการที่ถูกต้องเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีในการทำบุญที่ถูกต้องแก่ชาวมุสลิม และผู้สนใจทั่วไป

กรอบแนวความคิด

ผู้วิจัยมีกรอบแนวความคิดในการวิจัย ดังนี้

นิยามศัพท์เฉพาะ

ความเชื่อ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด ความเข้าใจ ความคาดหวัง หรือสมมตติฐานที่ฝังแน่นอยู่ในจิตใจของบุคคล ซึ่งอาจจะเป็นสิ่งที่มีเหตุผลหรือไม่มี และอาจจะตั้งอยู่บนพื้นฐานทางศาสนาหรือไม่ก็ตาม แต่ทำให้บุคคลนั้นมีกรอบของความคิดเห็น หรือพฤติกรรมที่แสดงออกโน้มเอียงไปตามนั้น

ประเพณีในการทำบุญ หมายถึง การทำบุญที่บุคคลในชุมชนนั้นๆ ปฏิบัติสืบทอดกันมาตั้งแต่อดีตจนเป็นระเบียบแบบแผน และยังคงถือปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน

สัปปุรุษประจำมัสยิด หมายถึง มุสลิมที่คณะกรรมการมัสยิดมีมติรับเข้าเป็นสัปปุรุษประจำมัสยิด และมีชื่ออยู่ในทะเบียนสัปปุรุษ โดยผู้นั้นเป็นสัปปุรุษมากกว่าหนึ่งมัสยิดในเวลาเดียวกันไม่ได้

อะกีเกาะฮฺ หมายถึง สัตว์ที่เชือดพลีทานให้แก่ทารกในวันที่เจ็ดนับตั้งแต่วันแรกเกิดด้วยการเชือดสัตว์ใหญ่ เช่น อูฐ วัว หรือสัตว์เล็ก เช่น แพะ แกะ และนำเนื้อสัตว์ที่เชือดมาทำเป็นอาหารเลี้ยงหรือแจกจ่ายให้แก่ทั้งคนยากจนและมั่งมี รวมทั้งแก่หมอผดุงครรภ์

สุนนะฮฺ หมายถึง แนวทางการปฏิบัติของท่านเราะสูล ﷺ ทั้งในด้านคำพูด การกระทำ การยอมรับ และคุณลักษณะต่าง ๆ ของท่าน

เฏาะรีเกาะฮฺ หมายถึง กลุ่มผู้ที่ยึดครูเป็นหลักในการดำเนินชีวิตโดยการเชื่อฟังปฏิบัติตามครูโดยไม่คำนึงว่าครูนั้นจะสั่งใช้ในสิ่งที่ผิดต่อหลักการศาสนาหรือไม่ก็ตาม

ชิรกฺ หมายถึง การนำสิ่งหนึ่งสิ่งใดมาเทียบเคียงหรือนำมาเคารพสักการะภักดีที่นอกเหนือ จากพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ

กุรอฟาต หมายถึง บรรดาการปฏิบัติต่าง ๆ ที่เป็นความชั่วร้าย และความอธรรม จะนำมาซึ่งการตั้งภาคีต่ออัลลอฮฺ ﷻ

ฏอฆูต หมายถึง ทุกสิ่งที่ถูกเคารพภักดี อื่นจากอัลลอฮฺ ﷻ ไม่ว่าจะเป็นมนุษย์ ญิน ชัยฏอน และอื่น ๆ โดยพวกเขามีความพอใจหรือยินดีต่อการเคารพภักดีนั้น

ญาฮิลียะฮฺ หมายถึง ยุคหนึ่งที่เต็มไปด้วยความชั่วร้าย ความอธรรมต่าง ๆ มากมาย ก่อนการที่มุฮัมมัดจะถูกแต่งตั้งให้เป็นเราะสูล หรือก่อนอิสลาม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้ คือ

ขั้นตอนที่ 1 การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาค้นคว้าจากเอกสาร ทั้งคัมภีร์อัลกุรอาน อัลหะดีษ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อทั่วไป และความศรัทธาในอิสลาม อันได้แก่ ความหมายของการศรัทธา องค์ประกอบของการศรัทธา ความสำคัญของการศรัทธา ความประเสริฐของความศรัทธา ความศรัทธาของชาวอะฮลิสสุนนะฮฺวัลญะมาอะฮฺ ความศรัทธาของกลุ่มฟิร์อก และอันตรายของความศรัทธาที่ขัดแย้งกับอิสลาม และศึกษาหลักการปฏิบัติในส่วนที่เกี่ยวกับประเพณีในการทำบุญ โดยครอบคลุมด้านต่าง ๆ อันได้แก่ เงื่อนไขในการปฏิบัติตามประเพณี เงื่อนไขของการทำบุญที่ถูกตอบรับจากอัลลอฮฺ และการทำบุญชนิดต่าง ๆ ที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษา

ขั้นตอนที่ 2 การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการวิจัยภาคสนาม ผู้วิจัยจะทำการศึกษาวิจัยถึงความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาโดยการเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม แล้วนำข้อมูลมาวิเคราะห์เพื่อตอบวัตถุประสงค์ โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล และการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ผู้รู้ ผู้อาวุโส ชาวบ้านที่เป็นสัปปุรุษประจำมัสยิดในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา และกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยจะใช้กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ 400 คน จากจำนวนประชากรมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาทั้งหมดประมาณ 35,025 คน ซึ่งแบ่งออกเป็นเพศชาย 16,889 คน เพศหญิง 18,136 คน (สำมะโนประชากรและเคหะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา 2543, 2544 : 40)

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา จำนวน 78 ข้อ แบ่งออกเป็น 3 ตอน ประกอบด้วย ตอนที่ 1 คำชี้แจงเกี่ยวกับแบบสอบถาม ตอนที่ 2 ข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง และตอนที่ 3 ข้อคำถามเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีในการทำบุญ โดยมีค่าสัมประสิทธิ์ *แอลฟ่าของครอนบาค* เท่ากับ 0.94.

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ คือ ศึกษาความเชื่อ ความศรัทธาในอิสลามและประเพณีในการทำบุญตามหลักการของอิสลามจากเอกสารด้านอิสลามศึกษา และเอกสารทั่วไป และใช้วิธีการวิจัยเชิงสำรวจโดยเก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูป SPSS For windows โดยหาค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรที่ศึกษา ได้แก่ ค่าร้อยละ (Percentage) และค่าเฉลี่ย (Mean)

ผลการวิจัย

จากการศึกษาเกี่ยวกับความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ปรากฏผล ดังนี้

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความเชื่อในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา พบว่า ชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยามีการทำบุญที่มีความเชื่อถูกต้องตามหลักการมีดังนี้ ได้แก่ 1) การทำบุญเนื่องจากการโกนผมไฟ 2) การทำบุญเนื่องจากการเข้าสุหนัด 3) การทำบุญเนื่องจากการแต่งงาน 4) การทำบุญเนื่องจากการไปทำฮัจญ์ 5) การทำบุญในเดือนรอมฎอน 6) การทำบุญขึ้นบ้านใหม่ 7) การทำบุญเนื่องจากการบนบาน 8) การทำบุญเนื่องในวันคล้ายวันประสูติของท่านศาสดา (เมาลิด) ส่วนความเชื่อที่ไม่ถูกต้องตามหลักการของอิสลาม ได้แก่ 1) การทำบุญเนื่องในวันพุธสุดท้ายของเดือนเศาะฟัร 2) การทำบุญเนื่องในวันอาชูรออ์ 3) การทำบุญเนื่องในคืนนิศฟูชะอฺบาน 4) การทำบุญ 3 วัน 7 วัน 40 วัน และ 100 วัน ให้กับผู้เสียชีวิตไปแล้ว และการทำบุญที่ผู้วิจัยศึกษาแต่พบว่าชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาไม่ได้ปฏิบัติกัน ได้แก่ การทำบุญเนื่องจากการมีผึ้งมาทำรังอาศัยอยู่ในบ้าน

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการทำบุญทุกชนิดที่ผู้วิจัยได้นำเสนอนั้น แสดงให้เห็นว่า ชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยานั้นมีความประสงค์ที่จะให้ตนเองนั้นเป็นผู้ที่ได้รับการโปรดปรานจากอัลลอฮฺ ﷻ จึงพยายามที่จะจัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับการทำบุญเพื่อได้รับผลตอบแทนจาก

พระองค์ หากแต่ว่ามีการทำบุญบางประเภทที่มีความเชื่อและพิธีกรรมที่ไม่สอดคล้องกับหลักการอิสลาม โดยการลอกเลียนแบบมาจากศาสนิกอื่น ซึ่งบางครั้งอาจมองว่าไม่เป็นอะไร ทว่าในด้านของหลักการแล้วถือว่าการปฏิบัติดังกล่าวไม่เป็นอนุมัติ ดังที่ท่านเราะสูล ﷺ กล่าวว่า

((من تشبه بقوم فهو منهم))[1]

ความว่า *"ผู้ใดเลียนแบบกลุ่มชนใดกลุ่มชนหนึ่ง เขาผู้นั้นย่อมเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่มชนนั้น"*

ดังนั้น ความเชื่อหรือความศรัทธาในอิสลามและประเพณีในการทำบุญ จำเป็นที่จะต้องมีแบบฉบับจากท่านเราะสูล ﷺ บรรดาเศาะหาบะฮฺ ซึ่งท่านเราะสูล ﷺ ได้รับรองการปฏิบัติของพวกเขาไว้ และการอีมานที่สมบูรณ์ การปฏิบัติที่ถูกต้องย่อมนำมาซึ่งความผาสุกทั้งในโลกนี้และโลกหน้า อันเป็นสถานที่พำนักอันถาวรชั่วนิจนิรันดร์

﴿ وَمَآ ءَاتَىٰكُمُ ٱلرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَىٰكُمْ عَنْهُ فَٱنتَهُوا۟ ﴾ (سورة الحشر بعض من الآية : 7)

ความว่า *"และสิ่งใดที่ท่านเราะสูลได้นำมาให้พวกท่าน ดังนั้น พวกท่านจงยึดสิ่งนั้นไว้ และสิ่งใดที่ท่านเราะสูลห้ามพวกท่านจากสิ่งนั้น ดังนั้น พวกท่านจงหลีกห่างจาก (สิ่งนั้นเถิด)" (ส่วนหนึ่งจากอายะฮฺที่ 7 สูเราะฮฺอัลหัชรฺ)*

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งศึกษาถึงความเชื่อและประเพณีในการทำบุญของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา ซึ่งจากข้อมูลที่ได้รับจากการวิจัยผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

สำหรับผู้นำศาสนาและบุคคลทั่วไป

1. ผู้นำศาสนาไม่ว่าจะเป็นโต๊ะอิหม่าม คอเตบ บิลาล และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับการศึกษาที่ถูกต้องในอิสลาม โดยจัดให้มีการบรรยายเกี่ยวกับเรื่องของการศรัทธาและการปฏิบัติที่ถูกต้องอยู่เป็นประจำสม่ำเสมอ

2. มุสลิมควรให้ความสำคัญอย่างจริงจังกับการศึกษาหลักการศรัทธาในอิสลาม และวิธีปฏิบัติเพื่อที่จะสามารถปฏิบัติได้อย่างสอดคล้องกับวิถีทางแห่งหลักบัญญัติอิสลาม

[1] *ส่วนหนึ่งของหะดีษบันทึกโดยIbn Hibban, หะดีษหมายเลข 437 al-Dhahabi, หะดีษหมายเลข 15/599 al-Albani, 2000 กล่าวว่า หะดีษหะสันศอเหี้ยะห์ (Sahih Sunan Abi Dawud หะดีษหมายเลข 4031)*

สำหรับการวิจัย

1. ควรทำการวิจัยเรื่องนี้ในกลุ่มประชากรที่แตกต่างออกไป เช่น มุสลิมในต่างจังหวัด และอาศัยอยู่คนละภาคของประเทศ

2. ควรทำการวิจัยเรื่องนี้ในเชิงคุณภาพแบบเจาะลึก โดยเลือกศึกษาเป็นบางกรณี เช่น การทำบุญคนเพื่อผู้เสียชีวิตไปแล้ว เพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลเชิงลึก

3. ควรทำการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความเชื่อในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับการปฏิบัติด้านอื่น ๆ เช่น ความเชื่อในเรื่องของไสยศาสตร์และเครื่องรางของขลัง เป็นต้น

4. และประการสุดท้ายควรทำการวิจัยที่เกี่ยวกับความเชื่อของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยาที่มีต่อเจ้าพระคุณตะเกี่ย และกีแซะฮฺภูเขาทอง

تم بعون الله تبارك وتعالى

وصلى الله على نبينا وحبيبنا المصطفى محمد وعلى أله وصحبه أجمعين

والحمد لله رب العالمين

บรรณานุกรม

กองคลังข้อมูลและสนเทศสถิติ สำนักสถิติแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี. 2544. *สำมะโนประชากรและเคหะ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา*. กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี.

นิรันดร์ ขันธวิธิ. 2542. *"การศึกษาเปรียบเทียบความเชื่อ และการปฏิบัติทางศาสนาของชาวมุสลิมในจังหวัดพระนครศรีอยุธยา"*. วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาศาสนาเปรียบเทียบ. มหาวิทยาลัยมหิดล. (สำเนา)

ประภาเพ็ญ สุวรรณ. 2520. *ทัศนคติ : การวัดการเปลี่ยนแปลง และพฤติกรรมอนามัย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพาณิชย์.

พวงทอง ป้องภัย. 2540. *พฤติกรรมศาสตร์เบื้องต้น*. ปัตตานี : มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

พิทยา บุษรารัตน์ และสมปอง ยอดมณี. 2544. *เกาะปันหยี : เวทีธุรกรรมกลางน้ำ*. กรุงเทพฯ สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.).

ราชบัณฑิตยสถาน. พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่น, 2546.

สนิท สมัครการ. 2539. *ความเชื่อและศาสนาในสังคมไทย วิเคราะห์เชิงสังคม – มานุษยวิทยา*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สมชัย ใจดี และ บรรยง ศรีวิริยาภรณ์. 2534. *ประเพณีและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพาณิชย์.

สมปราชญ์ อัมมะพันธ์. 2536. *ประเพณีและพิธีกรรมในวรรณคดีไทย*. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

สุธิวงศ์ พงศ์ไพบูลย์. 2542. *"ความเชื่อของชาวภาคใต้"* ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 2 หน้า 983 – 984 กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

----------. 2542. *"ความเชื่ออันเนื่องแต่ลัทธิและศาสนาของชาวภาคใต้"* ในสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 2 หน้า 985-984 กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย ธนาคารไทยพาณิชย์.

วิทยาลัยอิสลามศึกษา. 2546. ตารางเทียบพยัญชนะอาหรับ-ไทย. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.

al-Albani, Muhammad Nasir Addin. 2000. *Sahih Sunan Abi Dawud*. al-Riyad : Maktabah al-Ma'arif Li l-Nashr wa al-Tauzi'a.

al-Dhahabi, 1402. *Sairu al-A'alam al-Nibla'a*. 2 nd ed. Bairut : Muassasah al-Risalah.

----------. 1405. *al-'Ibru fi Kabar Min Khabar*. Dar al-Kutub al-'Ilmiah.

al-Tabarani, Sulaiman Ibn Ahmad Ibn Ayyub. 1983. *al-Mu'jam al-Kabir*. al-Mausil : Maktatah al-'Ulum wa al-Jukm.

al-Tirmizi, Muhammad Ibn I'sa. 1983. *Sunan al-Tirmizi*. Bairut : Dar al-Fikr.